

Тарас ВІЩИК

здобувач другого (магістерського) рівня освіти
кафедра соціальної педагогіки та корекційної освіти
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

Ігор ЗУБРИЦЬКИЙ

кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри соціальної педагогіки та корекційної освіти
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

ЗАХИСТ ПРАВ ДІТЕЙ В УМОВАХ ВІЙНИ

Внаслідок безпрецедентної агресії рф проти України, багато українських дітей уже отримали каліцтва, стали жертвами сексуального насильства, були змушені полишити домівки, втікаючи від жахів війни в інші регіони країни або за кордон. За даними порталу «Діти війни», станом на сьогоднішній день, нараховується 551 загиблих, 1379 поранених, 2007 зниклих безвісти, 19546 депортованих та/або примусово переміщених, 15 постраждалих від сексуального насильства дітей [1]. Разом із тим, варто зауважити, що точну кількість постраждалих дітей встановити неможливо, оскільки в Україні й надалі точаться активні бойові дії та частина її території перебуває під тимчасовою окупацією.

Повномасштабне військове вторгнення рф в Україну, істотно впливає на забезпечення прав дітей на території нашої держави. За словами Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини Дмитра Лубінця, неповнолітні щораз частіше стають ціллю, а не випадковими жертвами діянь представників країни-агресора, об'єднаних задекларованим вищими посадовими особами рф бажанням знищення українського народу, його самобутності та позбавлення права на самостійний розвиток [2].

Починаючи з лютого 2022 року в Україні потерпають від обстрілів дитячі садки, школи, лікарні, об'єкти водопостачання та водовідведення, енергетична інфраструктура, через що чимало дітей залишилися без доступу до освіти та охорони здоров'я, що поставило під загрозу їхні життя. Лише третина школярів має можливість навчатися повний день в очному форматі. Решта - або у змішаному, або повністю перейшли на онлайн-освіту. Три чверті дітей дошкільного віку, які проживають у прифронтових районах, не відвідують дитячі садки, а отже, позбавлені можливості сформувати міцний фундамент для подальшого навчання [3].

Окрім цього, на окупованих територіях рф реалізує так званий «кримський сценарій», тобто знищує українські книги, через заборону витісняє українську мову зі сфери послуг та документообігу, не лише примушує використовувати російську мову в освітньому просторі, але й активно насаджує ідеологію «русского міра», мілітаризує українських дітей через військові табори з метою викоринити національну ідентичність. Що важливо, до розробки та реалізації цієї людиноненависницької політики залучені вищі посадові особи рф, про що, серед іншого, свідчить ухвалення 17 березня 2023 року Палатою досудового провадження II Міжнародного кримінального суду (МКС) рішення про видачу ордерів на арешт президента рф володимира путіна та уповноваженої з прав дитини рф марії львової-белової. Їх зокрема підозрюють у воєнних злочинах у вигляді незаконних депортації та переміщення населення, зокрема дітей, з окупованої території України, щонайменше з 24 лютого 2022 року [4].

Відповідно до міжнародних зобов'язань, Україна 28 лютого 2022 р. поінформувала Генерального секретаря Ради Європи про вжиті нею заходи, що відступають від її зобов'язань за статтею 2 («право на життя») Протоколу № 4 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (Європейської Конвенції з прав людини) [5]. і причини їх вжиття. 1 та 4 березня 2022 р. Міністерство закордонних справ України поінформувало Генерального секретаря ООН та офіційних осіб іноземних держав про обмеження прав і свобод людини і громадянина

та відхилення від зобов'язань за Міжнародним пактом про громадянські та політичні права, у зв'язку із введенням воєнного стану, який почав діяти із 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 р. [6].

Триваюча збройна агресія РФ проти України винесла на порядок денний питання захисту прав дітей в умовах воєнного стану. Насамперед ідеться про захист дітей від фізичного та психологічного насильства. Сучасна конституційно-правова політика України спрямована на вдосконалення механізму правового регулювання у сфері прав дитини та зорієнтована на дотримання міжнародно-правових стандартів у сфері захисту прав дитини.

Упродовж останніх двох десятиліть діяльність української влади у сфері захисту прав дитини була спрямована на покращення чинного законодавства, ратифікацію конвенцій, у тому числі імплементацію норм міжнародного права. Як наслідок, держава Україна є учасницею цілого ряду міжнародних документів у сфері забезпечення прав дитини. Однак, доцільно зазначити, що в умовах воєнного стану, реалізувати виконання усіх покладених на державу функцій щодо забезпечення захисту прав дитини є надзвичайно важким завданням. Але, навіть попри нелегкі часи для української держави, їй все ж вдається досягати позитивних змін у сфері захисту прав дітей. Так, з початком війни у 2014 році, коли РФ анексувала Крим та фактично вторгнулася на Донбас, в Україні розпочався процес удосконалення вітчизняного законодавства щодо захисту прав дитини в умовах збройного конфлікту, а після повномасштабного вторгнення – в умовах воєнного стану. Зокрема, були внесені зміни до цілої низки законодавчих актів, в яких закріплені права дитини, насамперед: Цивільний кодекс України, Сімейний кодекс України, Закон України «Про оздоровлення та відпочинок дітей», Закон України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю», Закон України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей», Закон України «Про основні засади молодіжної політики», Закон України «Про державну соціальну допомогу особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю», Закон України «Про охорону дитинства» тощо [7].

Отже, попри повномасштабну війну, яка точиться на теренах України, одним із основних компонентів державної політики України й надалі залишається сфера захисту прав дітей, свідченням чого є неухильне дотримання норм міжнародного права та удосконалення вітчизняної нормативно-правової бази.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Портал «Діти війни». URL: <https://childrenofwar.gov.ua/> (дата звернення: 10.04.2024).
2. Лубінець Д. Нерозквітлі. Порушення прав українських дітей на тимчасово окупованих територіях України та у Росії: депортація, мілітаризація, індоктринація. Спеціальна доповідь. URL: <https://ombudsman.gov.ua/childrenofwar-2023/> (дата звернення: 08.04.2024).
3. Вплив війни на дітей. Інформаційний бюлетень для ЗМІ. UNICEF. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/documents/18-months-of-war-for-ukraines-children> (дата звернення: 09.04.2024).
4. Міжнародний кримінальний суд видав ордер на арешт путіна. Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3683849-miznarodnij-kriminalnij-sud-vidav-order-na-arest-putina.html> (дата звернення: 10.04.2024).
5. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини) від 01.01.1990 р. № 995_004 (поточна редакція – 01.08.2021). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#n525 (дата звернення: 10.04.2024).
6. Доповідь про стан додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні у 2022 році. Омбудсман України. URL: <https://ombudsman.gov.ua/report-2022/> (дата звернення: 10.04.2024).
7. Джуган В. Проблеми захисту прав дітей під час воєнних дій в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 8. С. 63-67. URL: http://lsej.org.ua/8_2022/12.pdf (дата звернення: 09.04.2024).